

Ο καλός δάσκαλος, προσδιορίζεται από τους μαθητές/τριες με βάση τα ακόλουθα χαρακτηριστικά¹:

1. είναι ευγενικός
2. είναι μεγαλόψυχος
3. σε ακούει προσεκτικά
4. σε ενθαρρύνει
5. πιστεύει σε σένα
6. κρατάει μυστικά
7. του αρέσει να διδάσκει
8. σε βοηθάει όταν έχεις "κολλήσει"
9. δεν παραιτείται από σένα όταν εσύ αποτυγχάνεις
10. του αρέσει να διδάσκει τα διάφορα μαθήματα
11. σε ενημερώνει για την πρόοδό σου
12. σου επιτρέπει να πεις "το δικό σου"
13. αφιερώνει χρόνο για να σου εξηγήσει
14. τον ενδιαφέρει η γνώμη μου
15. σε κάνει να νιώθεις έξυπνος
16. δεν κάνει διακρίσεις μεταξύ των μαθητών του
17. σε υπερασπίζεται
18. αντιπαρέρχεται μικρότητες
19. λέει την αλήθεια
20. συγχωρεί

Αν σας φαίνονται πολλά, και είναι μάλλον απίθανο να συνυπάρχουν όλα σε ένα πρόσωπο, μπορείτε σταδιακά να κατακτήσετε τα περισσότερα, εμπλουτίζοντας αυτά που ήδη έχετε.
Προτάσεις:

1. **Γνωρίστε τους** (πρόσωπα, επιθυμίες, προσδοκίες, ιστορικό), πριν τους διδάξετε, βαθμολογήσετε, κλπ. Ακόμα και αν τους γνωρίζετε από την προηγούμενη χρονιά, οι έφηβοι αλλάζουν. Κρατείστε σημειώσεις στον κατάλόγό σας. Γνωρίστε τους, αλλά μην αποκτήσετε προκατάληψη για τις ικανότητες ή την πρόοδό τους. Συχνά οι στόχοι που θέτουμε, ειδικά για τους μαθητές μας, δεν επιτυγχάνονται, διότι επαληθεύονται οι προκαταλήψεις μας (αυτοεκπληρούμενη προφητεία).
2. **Σεβαστείτε τους** (τις αδυναμίες τους, τις αποτυχίες τους, τα λάθη τους, δίκαια τιμωρία-όχι προσβολή, εχεμύθεια, κλπ.). Σε όλες τις εκφάνσεις της σχολικής ζωής, στις καλές και τις κακές στιγμές τους
3. **Διδάξτε για όλους** (πχ δύο βήματα πίσω για να σιγουρέψετε ένα βήμα μπροστά, ποικιλία τεχνικών, νέες τεχνολογίες, διαβάθμιση των διδακτικών στόχων, κ.ά.)
4. **Καθοδηγείστε τη μελέτη όλων τους** (Πως να μελετούν στο μάθημά σας, τι πρέπει να μάθουν σε κάθε παράδοση δηλ. τη δηλωτική και διαδικαστική γνώση, προτείνετε ποικιλία εργασιών για κατανόηση-εμπέδωση-ανάκληση, διαβαθμίστε τη δυσκολία, δώστε συνθετικές εργασίες, κλπ).
5. **Αξιολόγηση για όλους** (εναλλακτικές μορφές, διαβάθμιση δυσκολίας, συμμετοχική εξέταση, αποτίμηση της προόδου και όχι της απόστασης από τον τελικό στόχο, κλπ).
6. **Καθοδηγείστε την αναπροσαρμογή της προσπάθειάς τους** με αντικειμενικά και ακριβή στοιχεία που συγκεντρώνετε μέσα από την αξιολόγηση του αποτελέσματος που πετυχαίνουν. Προσπεράστε τους βαθμούς και τα σχόλια για την προσπάθεια. Κάντε υποδείξεις, προτείνετε «σκαλωσιές για να ανέβουν και όχι εμπόδια για να υπερπηδήσουν», δείξτε ενθάρρυνση και εμπιστοσύνη.
7. **Για να διευκολυνθείτε** στην επίτευξη των 3,4,5,6 θα χρειαστεί να προγραμματίσετε τη διδασκαλία σας στον προβλεπόμενο χρόνο.
8. **Ζητείστε τους να σας κρίνουν** και να σας υποδείξουν τις αδυναμίες σας. (Δύσκολο να σας πιστέψουν, αλλά ζητήστε, ανώνυμα, να εκφράσουν τη γνώμη τους τσεκάροντας θέσεις σε διαβαθμίσεις χαρακτηριστικών που σας ενδιαφέρουν. Προσπεράστε τα σκληρά ή απρεπή σχόλια της πρώτης φοράς.

9. Αναστοχαστείτε για τις πρακτικές σας και συζητείστε με συναδέλφους, με σχολικούς συμβούλους ή ειδικούς επιστήμονες για τυχόν προσωπικές σας αδυναμίες ή δυσκολίες.

10. Ακούστε τους μαθητές και συζητείστε μαζί τους. Συχνά η παραβατικότητα δεν είναι έλλειμμα αγωγής και αδυναμία συμμόρφωσης, είναι εκδήλωση επικοινωνιακού αδιεξόδου, δυσκολίας προσδιορισμού της ταυτότητας και του ρόλου στην ομάδα αναφοράς, εκδήλωση του ρίσκου για τη γνωριμία του κόσμου, κριτική και άρνηση όσων συμβολικά εκφράζονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, αρνητική προσωπική πρόβλεψη για το διαφαινόμενο μέλλον, αντίδραση-αντανάκλαση σε συμπεριφορές εκπαιδευτικών, μίμηση προτύπων, κ.ά. Μερικοί από τους μαθητές μας των μεγαλύτερων τάξεων είναι εκπαιδευμένοι στην «ασφαλή παραβατικότητα» ή/και στην « άκοπη προαγωγή» και καθοδηγούν τους νεότερους. Δύσκολα θα πετύχετε όλα όσα θα επιδιώξετε. Μετρήστε τα επιτεύγματα και αποτιμήστε την πρόοδο που έγινε, έστω και μικρή. Θα απαιτηθεί χρόνος, επιμονή και συλλογική προσπάθεια. Το παιδαγωγικό κλίμα στο σχολείο είναι σημαντικότερο από κάθε κανόνα ή προσωπική παιδαγωγική. Η παράδοση του σχολείου, η συναίνεση των γονέων και της τοπικής κοινωνίας θα συμβάλουν καθοριστικά στην επιτυχία των προσπαθειών σας.

ΑΝ όμως ΔΕΝ ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΟΥΜΕ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ.

Τριάντα ενέργειες που μπορούμε να κάνουμε πριν προχωρήσουμε στην επιβολή ποινής, όταν όλα τα προληπτικά μέτρα δεν επαρκούν.

1. Κοίταξε τον παραβάτη στα μάτια – κάνε τον ανάλογο μορφασμό.
2. Κάνε μια χειρονομία που να στέλνει το μήνυμα «Ηρέμησε, χαλάρωσε,».
3. Πλησίασε και βάλε το χέρι σου πάνω στο βιβλίο του, το τετράδιό του, το περιοδικό που κρατάει,
4. Πλησίασε και δείξε στο βιβλίο του, το τετράδιό του, κλπ, που πρέπει να κοιτάξει, πια ερώτηση να μελετήσει, πιο κενό να συμπληρώσει, κλπ.
5. Κτύπησε με το χέρι σου το στυλό, κλπ το έδρανο που κάθεται προκειμένου να προκαλέσεις ευδιάκριτους και σύντομης διάρκειας ήχους.
6. Αναβόσβησε τα φώτα της τάξης ή του προβολικού (αν το χρησιμοποιείς).
7. Ακούμπησέ τον πχ στον ώμο ή στην πλάτη. Προσοχή!! Είναι πιθανόν η χειρονομία αυτή να παρερμηνευθεί.
8. Κάνε νόημα στον διπλανό του, να τον ανακαλέσει στην τάξη.
9. Δείξε με σαφήνεια ποιο είναι το αναμενόμενο ή το προσδοκώμενο να κάνουν, πχ πώς να σταθούν, πώς να συνεργαστούν, κλπ.
10. Δείξε τον ανάλογο για το πρόβλημα κανόνα συμπεριφοράς, στην περίπτωση που οι κανόνες έχουν αναρτηθεί στην τάξη, υπενθύμισε τον ανάλογο κανονισμό του σχολείου.
11. «Κάνε ένα κύκλο» γύρω από τη θέση του μαθητή που κοιμάται, ρεμβάζει ή δεν εργάζεται ή από το θρανίο των μαθητών που συζητούν ερήμην της πορείας του μαθήματος.
12. Κάλεσε ευγενικά και ενέπλεξε το μαθητή που δεν συμμετέχει ή δεν εργάζεται σύμφωνα με τις οδηγίες σου, να σε βοηθήσει στην ολοκλήρωση της δραστηριότητας ή στην παρουσίασή της.
13. Ήρεμα και ευγενικά και σε προσωπικό επίπεδο ζήτησε αυτό θέλεις από τον μαθητή που δεν έχει ενεργοποιηθεί στην επιθυμητή κατεύθυνση.
14. Ζήτησε από τους συμμαθητές να τον συμβουλευθούν, να του υποδείξουν, ... Ζήτησέ το στην τάξη, αλλά θα γίνει στα διαλείμματα ή εκτός μαθήματος.
15. Ατένισέ τον με έντονο βλέμμα.
16. Παύση της ομιλίας εκ μέρους σου μέχρι να προσέξουν ή να σταματήσουν την ενόχληση των υπολοίπων.
17. Με νεύμα καθοδήγησε σε ανάλογη συμπεριφορά το μαθητή που ομιλεί, πχ παρουσιάζει την εργασία του, τον εξετάσεις, κ.α.
18. Χρησιμοποίησε σφυρίχτρα, παλαμάκια, ή κάτι άλλο που παράγει ήχους που θα τραβήξουν την προσοχή τους.
19. Αγνόησε την παραβατική συμπεριφορά, αν κρίνεις ότι δεν είναι ενοχλητική για τους υπόλοιπους ή αν ξέρεις, από προηγούμενη εμπειρία, ότι ζητούμενό της είναι διακοπή της διαδικασίας.

20. Επανέλαβε ό,τι έχεις πει σε πιο χαμηλό τόνο ή επανέλαβέ το απευθυνόμενος προσωπικά στον παραβάτη.
21. Πες στον παραβάτη ότι θέλεις να του μιλήσεις προσωπικά και ιδιαιτέρως μετά το μάθημα.
22. Κάνε νεύμα με κίνηση του κεφαλιού σου ενώ τον κοιτάς στα μάτια.
23. Σήκω από τη θέση σου και βημάτισε προς το μέρος του παραβάτη.
24. Δείξε προς το μέρος του.
25. Κάνε κινήσεις με τα χέρια που να δείχνουν επιδοκιμασία ή ότι συγκατανεύεις ή ότι δυσανασχετείς. Χρησιμοποίησε το κώδικα που χρησιμοποιούν οι μαθητές σε ανάλογες περιπτώσεις.
26. Σήκωσε το χέρι σου, ένα σινιάλο που έχεις συμφωνήσει με τους μαθητές σου να σημαίνει ότι θέλεις να ακουστείς, ότι θα δοθούν οδηγίες, ότι είναι η στιγμή για να αρχίσουν να εργάζονται, κ.α.
27. Φώναξε το όνομα του παραβάτη κοιτάζοντας προς το μέρος του, χωρίς να δείχνεις ότι τον απειλείς, αλλά να δείχνεις ότι του υπενθυμίζεις υποσχέσεις που έχει δώσει σχετικά με τη συμπεριφορά του, ότι τον έχεις συγχωρέσεις για άλλα παραπτώματα, ότι η ποινή του είναι υπό αναστολή, κλπ.
28. Πες τους: «Χρειάζομαι τη συνεργασία σας για να γίνει,»
29. Δημόσιος έπαινος σε «περιθωριακό» μαθητή που έχει επανενταχθεί, σε κάποιον που αρχίζει την προσπάθεια, ενώ ο διπλανός του αδιαφορεί ή έχει παραιτηθεί από την προσπάθεια, κλπ. Πρέπει να γίνει με μέτρο γιατί μπορεί να έχει το αντίθετο αποτέλεσμα .
30. Δώσε «κίτρινη κάρτα».
31. Επέβαλε την αρμόζουσα ποινή.

Προτάσεις ενδεικτικής βιβλιογραφίας για θέματα διαχείρισης της σχολικής τάξης

1. **Αναγνωστοπούλου, Μαρία Σ. Οι διαπροσωπικές σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών στη σχολική τάξη** : Θεωρητική ανάλυση και εμπειρική προσέγγιση, επιμέλεια σειράς **Δ. Χατζηδήμου** , **Ε. Ταρατόρη**. - Θεσσαλονίκη : **Κυριακίδη Αφοί**, 2005
2. **Δελικανάκη, Νίκη. Συναισθηματική αγωγή** : Κατανόηση και βιωματική προσέγγιση συναισθημάτων, εικονογράφηση **Σέβη Καλλιφατίδου**. - 1η έκδ. - Αθήνα : **Ταξιδευτής**, 2005.
3. **Κοινωνική και συναισθηματική αγωγή στο σχολείο** : Πρόγραμμα προαγωγής της ψυχικής υγείας και της μάθησης: Εκπαιδευτικό υλικό για εκπαιδευτικούς και μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, γυμνάσιο, λύκειο: Θεωρητικό πλαίσιο και δραστηριότητες / επιμέλεια **Χρυσή Γ. Χατζηχρήστου**. - 1η έκδ. - Αθήνα : **Τυπωθήτω**, 2004.
4. **Kant, Immanuel. Περί παιδαγωγικής μετάφραση Παρασκευή Σιδερά - Λύτρα** · επιμέλεια σειράς **Δ. Χατζηδήμου** , **Ε. Ταρατόρη**. - Θεσσαλονίκη : **Κυριακίδη Αφοί**, 2004.
5. **Μπερναρντ Ρασσελ Η εκπαίδευση του παιδιού**. Εκδ. Σ.Ι. Ζαχαρόπουλος, 1977
6. **Clark, Ron. Οι βασικοί 55** : Οι κανόνες του βραβευμένου εκπαιδευτικού για να ανακαλύψουμε τον επιτυχημένο μαθητή σε κάθε παιδί, μετάφραση **Φωτεινή Ιωσηφίδου**. - Αθήνα : **Πλατύπους**, 2004.
7. **Freire, Paulo. Δέκα επιστολές προς εκείνους που τολμούν να διδάσκουν / Paulo Freire** · επιμέλεια **Τάσος Λιάμπας** · μετάφραση **Μανώλης Νταμπάρακης**. - 1η έκδ. - Αθήνα : **Επίκεντρο**, 2006. –
8. **Ματσαγγούρας, Ηλίας Γ. Η σχολική τάξη** : Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας: Χώρος, ομάδα, πειθαρχία, μέθοδος · επιμέλεια σειράς **Μιχάλης Κασσωτάκης**. - Αθήνα : **Γρηγόρη**, 2006.
9. **Χατζηστεφανίδης Θ., Ριζοσπαστικά παιδαγωγικά κινήματα του 20ου αιώνα**. Εκδ. Βυζάντιο, διάθεση Δ.Ν. Παπαδήμας.
10. **Gordon Thomas (1999) Ο αποτελεσματικός δάσκαλος (Teacher effectiveness training)** , μετ. Β. Κοντογιώργος, Π. Ορφανίδης, Ευροσπουδή, Εκπαιδευτήρια «Κωστέα Γείτονα»
11. **The New Teacher's Survival Guide to Behaviour** by Sue Roffey, Paul Chapman Publishing September 2004
12. **Ζαφειριάδης, Κ & Σουσαμίδου-Καραμπέρη, Α.** (2004). Η διαγωγή των μαθητών και οι σχολικές κυρώσεις στη δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Μια ιστορική - κριτική προσέγγιση.

Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη

13. **Molnar, A. & Lindquist, B.** Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο, οικοσυστημική προσέγγιση. (1994). Β' έκδοση. Επιμέλεια Καλαντζή-Αζίζη, Α. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

14. **Herbert, M.** Ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας. Εφαρμοσμένη ψυχολογία 3 (1996). (Επιμ.). Καλαντζή-Αζίζη, Α. (4η Έκδ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

15. **Ζεργιώτης, Α.** (2008). Η επικοινωνία στην παιδαγωγική σχέση, ως παράγων διαμόρφωσης του ψυχοσυναισθηματικού κλίματος της σχολικής τάξης. Στα Θέματα Διαχείρισης Προβλημάτων Σχολικής Τάξης. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

16. **Goleman, D.** (1997). Η συναισθηματική νοημοσύνη. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

17. **Μορέν, Ε.** (1999). Οι επτά γνώσεις κλειδιά για την παιδεία του μέλλοντος. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

18. **Polony, N.** (2007). Τα Χαμένα Παιδιά μας. Αθήνα: Πόλις.

19. **Διαχείριση Προβλημάτων Σχολικής Τάξης** Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου σε δίσκο ακτίνας CD

20. <http://stressteen.stress.gr/leaflets.php> Η διεύθυνση του Παν. Ιωαννίνων για θέματα ψυχικής υγείας εφήβων. Προσφέρονται φυλλάδια για θέματα όπως : Ενηλικίωση, Κακοποίηση, Στο σχολείο, Νοιώθεις θυμωμένος, Επιθετικότητα στο σχολείο, Μελαγχολία, Διατροφή και εφηβεία

Υπάρχουν πολλά άλλα και πιθανόν καλύτερα, που θα ικανοποιήσουν τις προσωπικές σας επιμορφωτικές ανάγκες. Αναζητείστε τα.

Δεν υπάρχουν προτάσεις ή λύσεις που να είναι αποτελεσματικές σε όλους τους μαθητές, σε όλα τα σχολεία, σε όλες τις τάξεις, κλπ. Κανόνες που θα μπορούσαμε να τους εφαρμόσουμε καθολικά και με αυστηρότητα ώστε να έχουμε σίγουρα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Θα πρέπει να μελετήσουμε θεωρητικά κείμενα, να μελετήσουμε τα περιστατικά, να στοχαστούμε για τις πρακτικές μας, να επιλέξουμε και να πάρουμε την ευθύνη των επιλογών μας. Ας στοχαστούμε για λίγο πάνω στο λόγο του G. Mialaret:²

«...Οι επιστήμες της αγωγής δεν προσφέρουν προκατασκευασμένες λύσεις στα προβλήματα που συναντά καθημερινά ο εκπαιδευτικός. Του προμηθεύουν στοιχεία πληροφόρησης και επιστημονικά αποτελέσματα που θα μπορέσει, κατά τη βούλησή του, ανάλογα με την ακριβή κατάσταση στην οποία θα βρεθεί, να τα χρησιμοποιήσει ή όχι, να τα ενσωματώσει ή όχι, στην εκπαιδευτική του πρακτική. Οι επιστήμες της αγωγής δεν επιβάλλουν, επιτρέπουν, δεν αναπληρώνουν, βοηθούν, δεν δημιουργούν αλλά προτείνουν. Όμως για να μπορούμε να τις επικαλεστούμε απαιτείται μύηση και κατάλληλη προετοιμασία για να τις αντιληφθούμε, να τις κατανοήσουμε, να τις χρησιμοποιήσουμε, και γιατί όχι, να τις εμπλουτίσουμε. Ο εκπαιδευτικός στην καθημερινή του δράση είναι δημιουργός παιδαγωγικής γνώσης. Οι σύγχρονες και μελλοντικές επιστήμες της αγωγής οφείλουν, ολοένα και περισσότερο, να λαμβάνουν υπόψη αυτή την παιδαγωγική γνώση και να την ενσωματώνουν στο σύνολο των αποτελεσμάτων που παίρνουν από άλλες ερευνητικές οδούς...»

Για πολύ δύσκολες περιστάσεις, σημειώστε στον κατάλογό σας:

SOS: 1056 Γραμμή Υποστήριξης Παιδιών και εφήβων από το Χαμόγελο του Παιδιού.

SOS: 801 801 11 77 Γραμμή Υποστήριξης Παιδιών & Εφήβων από την Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού & του Εφήβου

SOS: 210 72 22 333 Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική

SOS: 1031 Γραμμή Υποστήριξης για χρήστες ναρκωτικών ουσιών από τον ΟΚΑΝΑ

1 Report by Hay McBer to the Department for Education and Employment /U.K., June 2000.

2 G. Mialaret . Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής. 1996, Αθήνα: Τυπωθήτω Σελ. 165.